

Från lagstiftningsarbetet

Lagstiftning i riksdagen våren 2003

I denna översikt lämnas en redogörelse för lagstiftningsfrågor som har behandlats av riksdagen under våren 2003. Redogörelsen gör inte anspråk på att vara fullständig. Lagstiftning om skatt och tull har förbigåtts. Om inte annat sägs har lag eller lagändring trätt i kraft den 1 juli 2003. Hänvisningarna till Svensk författningssamling (SFS) avser samlingen för år 2003. I de fall SFS-nummer saknas var författningen den 11 augusti 2003 ännu inte utkommen av trycket.

Statsrätt

Riksdagen har beslutat ändringar i riksdagsordningen. Ändringarna är huvudsakligen lagtekniska, redaktionella och språkliga. Därutöver har fast praxis i riksdagsarbetet reglerats. Det gäller exempelvis yttranden mellan utskotten och särskilda yttranden i utskottsbeänkanden. Vidare har införts en begränsning av förslagsrätten för vissa av riksdagens organ. I övrigt innebär ändringarna att en minoritet bestående av fem utskottsledamöter kan få till stånd ett utskottssammanträde samt att talmannen har rätt att avvisa en interpellation eller en skriftlig fråga. Samtidigt beslutade ändringar i sekretesslagen, lagen med instruktion för Riksdagens ombudsmän, lagen om Sveriges riksbank, lagen om arvoden m.m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ samt lagen om överklagande av administrativa beslut av riksdagsförvaltningen och riksdagens myndigheter är följdändringar beroende på bl.a. att vissa nämnder bytt namn (SFS 180 ff.).

En annan under våren 2003 beslutad ändring i riksdagsordningen innebär att utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling fr.o.m. budgetåret 2004 ändrar namn till Regional utveckling (SFS 473).

Riksdagen har antagit dels en lag om folkomröstning om införande av euron, dels en lag om brevröstning i vissa fall. Lagarna har trätt i kraft den 1 april 2003 (SFS 83 f.).

Ändringar i lagen med instruktion för riksdagsförvaltningen och lagen med instruktion för Riksrevisionen avser Riksrevisionens föreskriftsrätt. Samtidigt beslutade ändringar i lagen om arvoden m.m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ gäller bl.a. rätt till sammanträdesarvoden för ledamöterna i den svenska delegationen till den parlamentariska församlingen i Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa, OSSE-delegationen (SFS 351 ff.).

Riksdagen har antagit en lag om avgifter vid Riksrevisionen och beslutat ändringar i lagen om revision av statlig verksamhet m.m. Härigenom har åstadkommit en lagreglering om avgifter vid den nya Riksrevisionen (SFS 264 f.).

Genom ändringar i lagen om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter, lagen om arvode m.m. till Sveriges företrädare i Europaparlamentet och lagen med instruktion för riksdagsförvaltningen har fr.o.m. den 1 mars 2003 införts nya administrativa rutiner för handläggningen av ärenden om inkomstgaranti (SFS 11 ff.).

Riksdagen har antagit en ny *lag om Lagrådet*. Genom den nya lagen har vissa administrativa förfaranden förenklats. Bl.a. kan regeringen bemyndiga chefen för Justitiedepartementet att fatta beslut i vissa frågor som rör Lagrådet, och Lagrådets ledamöter kan bestämma över avdelningarnas sammansättning. Såväl justitieråd och regeringsråd som en pensionerad sådan domare kan ingå i en avdelning i Lagrådet som representant för någon av de högsta domstolarna med den begränsningen att minst en ledamot skall vara aktiv domare från någon av de högsta domstolarna. De högsta domstolarna förordnar de pensionerade ledamöterna som skall tjänstgöra i Lagrådet. Den nya lagen har trätt i kraft den 1 september 2003 (SFS 333).

Riksdagen har antagit en *lag om upphävande av ridderskapets och adelns privilegier (1723:1016 1)* och samtidigt beslutat ändringar i *rid-darhusordningen*. Den författningsmässiga regleringen av ridderskapet och adeln som funnits kvar efter det att ståndsriksdagen avskaffades har därmed upphört (SFS 178 f.).

Annan offentlig rätt

Som ett led i genomförandet av direktivet mot etnisk diskriminering och arbetslivsdirektivet har riksdagen antagit en *lag om förbud mot diskriminering* och beslutat ändringar i bl.a. *lagen om åtgärder mot etnisk diskriminering i arbetslivet*, *lagen om förbud mot diskriminering i arbetslivet av personer med funktionshinder*, *lagen om förbud mot diskriminering i arbetslivet på grund av sexuell läggning* och *lagen om likabehandling av studenter i högskolan*. Diskrimineringsförbudet i den nya lagen gäller till skydd för enskilda personer i fråga om diskrimineringsgrunderna etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell

läggning och funktionshinder i fråga om arbetsmarknadspolitisk verksamhet, start eller bedrivande av näringsverksamhet, yrkesutövning, medlemskap, medverkan och medlemsförmåner i arbetstagarorganisationer, arbetsgivarorganisationer eller yrkesorganisationer samt varor, tjänster och bostäder. När det gäller diskrimineringsgrunderna etnisk tillhörighet och religion eller annan trosuppfattning gäller förbuden också i fråga om socialtjänst, socialförsäkring, arbetslöshetsförsäkring samt hälso- och sjukvård. I den nya lagen finns bestämmelser om ogiltighet och skadestånd som påföljder vid diskriminering. De beslutade ändringarna i den gällande diskrimineringslagstiftningen innebär bl.a. att diskrimineringsbegreppet har anpassats till EG-rätten i systematiskt och språkligt hänseende. Vidare har en ny diskrimineringsgrund införts, nämligen religion eller annan trosuppfattning (SFS 307 ff.).

I samband med att riksdagen godkänt vissa ändringar i Schengenkonventionen har samtidigt beslutats ändringar i *lagen om internationellt polisärt samarbete*. Ändringarna gäller när en person kan bli föremål för gränsöverskridande polisövervakning. Lagändringarna träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

Riksdagen har antagit en *lag om konsulärt ekonomiskt bistånd* och samtidigt upphävt 1973 års lag om ekonomiskt bistånd till svenska medborgare i utlandet m.m. Den nya lagen har trätt i kraft den 1 september 2003 (SFS 491).

En under våren 2003 beslutad ändring i *lagen om den officiella statistiken* innebär att såväl enskilda som offentliga arbetsgivare skall lämna uppgifter om vakanser för den officiella statistiken (SFS 233).

Allmän förmögenhetsrätt

Sedan lång tid tillbaka har den s.k. exstinktionsprincipen tillämpats som huvudregel i svensk rätt. Principen innebär att det under vissa förutsättningar är möjligt att göra godtrosvförvärv av lösöre. Genom ändringar i *lagen om godtrosvförvärv av lösöre* har exstinktionsprincipen övergivits till förmån för den s.k. vindikationsprincipen i fråga om stöldgods och annan olovligt tillgripen egendom. Det är således inte längre möjligt att göra godtrosvförvärv av sådan egendom. Godtrosvförvärv kan dock alltjämt ske av egendom som frånhänts den ursprunglige ägaren på annat sätt, exempelvis genom förskingring eller bedrägeri. Lagändringarna innebär vidare att äganderätt under vissa förutsättningar kan förvärvas genom 10-årig hävd. Som en följd av ändringarna i godtrosvförvärvslagen har införts en bestämmelse i *konsumentköplagen* om rättsligt fel då såld egendom ägs av tredje man. I samma lagstiftningsärende har också beslutats ändringar i *rättegångsbalken* som syftar till att underlätta för en målsägande att snabbare få tillbaka beslagtagen egendom (SFS 161 ff.).

Familjerätt

Riksdagen har antagit en ny *sambolag*. Den nya lagen gäller för både heterosexuella och homosexuella samboförhållanden. Många av den gamla sambolagstiftningens regler har förts över till den nya sambolagen. Bland nyheterna kan nämnas att en allmänt tillämplig definition av sambor införts och att bestämmelsen om när ett samboförhållande upphör gjorts tydligare. Möjlighet för sambor att ingå s.k. föravtal om bodelning har införts samt tidsfrister för att påkalla bodelning eller begäran om övertagande av den gemensamma bostaden. Liksom i äktenskap skall en viss redovisningsskyldighet hindra

illojala förfaranden. Också *lagen om bostadsbidrag* har gjorts könsneutral. Andra i lagstiftningsärendet beslutade lagändringar är konsekvensändringar (SFS 376 ff.).

Fastighetsrätt

Under våren 2003 har riksdagen beslutat ändringar i *bostadsrättslagen*, *lagen om arrendenämnder och hyresnämnder*, *lagen om rätt till fastighetsförvärv för ombildning till bostadsrätt eller kooperativ hyresrätt* och *lagen om kooperativ hyresrätt*. Genom lagändringarna har reglerna för ombildning av hyresrätt till bostadsrätt skärpts. Vidare har förtydligats vilka förändringar i en bostadsrättslägenhet som kräver tillstånd av föreningens styrelse och införts bestämmelser om störningar i boendet som motsvarar vad som gäller enligt hyreslagen. Möjligheterna att hyra ut en bostadsrättslägenhet i andra hand har utvidgats. Dessutom har införts regler om att en bostadsrättshavare skall kunna skiljas från lägenheten efter upprepade betalningsförseningar. Lagändringarna har trätt i kraft den 1 april 2003 (SFS 31 ff.).

I syfte att effektivisera hanteringen av obelånade pantbrev har riksdagen beslutat vissa ändringar i *lagen om pantbrevregister* (SFS 257 ff.).

Plan- och bygglagstiftning

Riksdagen har beslutat ändringar i *plan- och bygglagen* som innebär att överklagade ärenden om marklov, bygglov och rivningslov m.m. som huvudregel skall prövas av allmän förvaltningsdomstol i stället för av regeringen. Vissa ärenden, bl.a. sådana som har särskild betydelse för Försvaret, skall även fortsättningsvis prövas av regeringen (SFS 132).

Miljörätt

I *miljöbalken* har införts en åtalsprövningsregel som innebär att för

det fall miljöstraffavgift kan tas ut och gärningen inte kan antas föranleda annan påföljd än böter, åtal endast får väckas om det är påkallat från allmän synpunkt. Vidare har det lägsta beloppet för miljöstraffavgift sänkts från 5 000 kr till 1 000 kr. I syfte att förhindra att frågor om drift och tillsyn på kommunal nivå, bl.a. av miljöfarlig verksamhet, handhas av samma personer har riksdagen i samma lagstiftningsärende beslutat om en ny jävsregel i *kommunallagen*. Enligt den nya bestämmelsen skall förtroendevalda och anställda i en kommun anses jäviga i ärenden om tillsyn över kommunal verksamhet som han eller hon själv är knuten till. Lagändringarna har trätt i kraft den 1 september 2003 (SFS 518 f.).

Andra under våren 2003 beslutade ändringar i *miljöbalken* syftar till att i svensk rätt genomföra ett antal EG-direktiv, bl.a. de s.k. biocid- och preparatdirektiven. Härigenom har införts krav på viss konsumentinformation vid marknadsföring av kemiska produkter (SFS 232).

Associationsrätt

Under våren 2003 beslutade ändringar i bl.a. *årsredovisningslagen* innebär att företagen i sina årsredovisningar skall ange könsfördelningen inom företagets ledning. Lagändringarna träder i kraft den 1 januari 2004 (SFS 487 ff.).

Insolvensrätt

Riksdagen har antagit en ny lag, *lag om företagsinteckning*, och beslutat ändringar i bl.a. *förmånsrättslagen*, *konkurslagen*, *utsökningsbalken*, *ärvdabalken* och *jordabalken*. Genom den nya lagen, som skall ersätta lagen om företagshypotek, omvandlas dagens företagshypotek till en företagsinteckning med allmän förmånsrätt i 55 % av värdet av all gäldenärens egendom som återstår

sedan borgenärer med bättre förmånsrätt fått betalt. Lagändringarna innebär vidare att förmånsrätten för skatter och allmänna avgifter samt för hyres- och arrendefordringar avskaffas. Löneskyddet i konkurs förändras också, bl.a. genom att det maximala beloppet för lönegarantin höjs till fyra prisbasbelopp och den längsta tid då lönegaranti kan utgå förlängs till åtta månader. Vidare ändras reglerna om ett konkursbos ansvar för hyra och uppsägningslön. Syftet med reformen är dels att underlätta för företag att genomföra företagsrekonstruktion i stället för att gå i konkurs, dels att förbättra arbetstagarnas löneskydd i konkurs. Lagändringarna träder i kraft den 1 januari 2004.

Straffrätt

I syfte att motverka våld mellan personer som är eller har varit närstående har riksdagen beslutat ändringar i *lagen om besöksförbud*, *äktenskapsbalken* och *sambolagen*. Besöksförbudet kan härigenom avse större geografiska områden än tidigare och under vissa förutsättningar även omfatta den gemensamma bostaden. Ändringarna i äktenskapsbalken och i sambolagen gör det möjligt att förordna interimistiskt om kvarsittanderätt samt om besöksförbud för en make eller sambo sedan parterna har separerat och fram till dess att bodelning har skett. Ändringarna har trätt i kraft den 1 september 2003 (SFS 484 ff.).

För att i svensk rätt genomföra EU:s rambeslut om bekämpande av terrorism har riksdagen våren 2003 dels antagit en *lag om straff för terroristbrott*, dels beslutat ändringar i *brottsbalken* och följdändringar i annan lagstiftning. I den nya lagen anges bl.a. förutsättningarna för terroristbrott och vilka gärningar som utgör ett sådant brott. Ändringarna i brottsbalken innebär att

bestämmelserna om domsrätt och kapning utvidgats (SFS 148 ff.).

I samband med att riksdagen godkänt ett avtal mellan Sverige och Frankrike om upprättande av en internationell arbetsgrupp för globala gemensamma nyttigheter har beslutats ändringar i *lagen om immunitet och privilegier i vissa fall*. Lagändringarna har trätt i kraft den 1 augusti 2003 (SFS 480 och 520).

Processrätt

En under våren 2003 beslutad ändring i *rättegångsbalken* möjliggör för regeringen att för viss tid förordna en överåklagare att fullgöra åklagaruppgifter som tidigare endast fick utföras av riksåklagaren och vice riksåklagaren (SFS 338).

Riksdagen har antagit *lag om fortsatt giltighet av lagen (1999:613) om försöksverksamhet med videokonferens i rättegång* som innebär att försöksverksamheten skall fortsätta t.o.m. den 31 december 2004 (SFS 435).

Under våren 2003 har riksdagen beslutat om kompletterande bestämmelser till EG:s bevisupptagningsförordning genom att dels anta *lag om EG:s förordning om bevisupptagning i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur*, dels besluta ändringar i *lagen om bevisupptagning åt utländsk domstol* och i *lagen om bevisupptagning vid utländsk domstol*. De kompletterande bestämmelserna rör vilka svenska domstolar som är behöriga att begära bevisupptagning i en annan medlemsstat och ta emot begäran från andra medlemsstater. Den nya lagstiftningen träder i kraft den 1 januari 2004 (SFS 493 och 481 f.).

Förvaltningsrätt

Genom en under våren 2003 beslutad ändring i *förvaltningslagen* har införts en uttrycklig bestämmelse om skyldighet för myndigheterna att se till att medborgarna

kan kommunicera med dem med hjälp av telefax och elektronisk post. Samtidigt beslutade ändringar i *lagen om kungörande av lagar och andra författningar* och i *lagen om rättsprövning av vissa förvaltningsbeslut* är av lagteknisk art (SFS 244 ff.).

Transporträtt och lagstiftning om kommunikationer

Riksdagen har antagit en ny *fartygs-säkerhetslag*, som ersatt 1988 års fartygssäkerhetslag, och beslutat konsekvensändringar i annan lagstiftning, bl.a. i *sekretesslagen*, *lagen om allmän försäkring* och *sjömanslagen*. Den nya fartygssäkerhetslagen innehåller, i förhållandet till 1988 års lag, i huvudsak redaktionella ändringar. Bland de sakliga ändringarna kan dock nämnas att samma arbetsmiljöregler i princip skall gälla vid arbete ombord på fartyg som på land, utom när sjöfartens speciella förhållanden gör att det inte är lämpligt eller möjligt. Detta har föranlett ändringar i *arbetsmiljölagen*. Riksdagen har också, i samband med antagandet av den nya fartygssäkerhetslagen, godkänt Internationella sjöfartygsorganisationens (IMO) konvention om kontroll av skadliga påväxthindrande system på fartyg, den s.k. AFS-konventionen. Godkännandet av konventionen har krävt ett tillägg i *lagen om åtgärder mot förorening från fartyg*. Lagstiftningen har trätt i kraft den 21 juli 2003 (SFS 364 ff.).

Sedan den 1 januari 1999 bedrivs en försöksverksamhet med villkorlig körkortsåterkallelse som innebär att personer som begått ett trafiknykterhetsbrott, och som är folkbokförda i vissa försökslän, kan ansöka om att få fortsätta att framföra ett personfordon, bl.a. under förutsättning att fordonet utrustats med alkolås. Genom ändringar i *körkortslagen*, *lagen om försöksverksamhet med villkorlig körkorts-*

återkallelse och lagen om trafikskolor har försöksverksamheten förlängts till utgången av januari år 2009 och utvidgats till att omfatta hela landet. Försöksverksamheten skall vidare avse fler fordonstyper och omfatta yrkestrafik. Samtidigt beslutade ändringar i körkortslagen och lagen om trafikskolor berör bl.a. ålderskravet vid övningskörning och reglerna om återfående av körkort efter återkallelse. Lagändringarna träder i kraft den 1 oktober 2003 (SFS 216 ff.).

Inom EU beslutades under åren 2001 och 2002 ett nytt, harmoniserat regelverk för elektronisk kommunikation som består av ett antal direktiv, beslut och rekommendationer. I syfte att i svensk rätt genomföra regelverket har riksdagen antagit en lag om elektronisk kommunikation och beslutat ändringar i rättegångsbalken, sekretesslagen, lagen om standarder för sändning av TV-signaler, radio- och TV-lagen samt lagen om radio- och teleterminalutrustning. Den nya lagen gäller elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster med tillhörande installationer och tjänster samt annan radioanvändning. I lagen föreskrivs en allmän plikt att anmäla verksamhet som innebär ett kommersiellt tillhandahållande av allmänna kommunikationsnät och allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationstjänster. För att främja konkurrensen kan företag med betydande inflytande på marknaden åläggas skyldigheter att bl.a. lämna konkurrenter tillträde till sina nät eller begränsa sina taxor till vad som är skäligt i förhållande till kostnaderna. Lagen innehåller också bestämmelser till skydd för konsumenter och andra slutanvändare, om integritetsskydd och om tillsyn och prövning av ärenden enligt lagen. Lagstiftningen har trätt i kraft den 25 juli 2003 (SFS 389 ff.).

Socialrätt

Riksdagen har beslutat ändringar i bl.a. socialtjänstlagen, lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga, brottsbalken, hälso- och sjukvårdslagen, polislagen, tandvårdslagen, skollagen, lagen om vård av missbrukare i vissa fall, lagen om rättspsykiatrisk undersökning, lagen om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område samt lagen om verkställighet av sluten ungdomsvård. Lagändringarna syftar till att på olika sätt stärka skyddet för barn i utsatta situationer. Bland nyheterna kan nämnas att den i socialtjänstlagen föreskrivna skyldigheten för vissa myndigheter att hos socialnämnden anmäla att nämnden behöver ingripa till ett barns skydd har utvidgats till att omfatta även myndigheter inom bl.a. kriminalvården. Vidare har införts en gemensam skyldighet för polisen, hälso- och sjukvården, skolan och skolbarnsomsorgen att på socialtjänstens initiativ samverka kring barn som far illa eller riskerar att fara illa. I lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga har också beslutats ändringar varigenom barnperspektivet stärkts. Ytterligare en nyhet är att det har införts en särskild straffskärpningsregel i brottsbalken för sådana fall där ett brott varit ägnat att skada tryggheten och tilliten hos ett barn i dess förhållande till en närstående (SFS 406 ff.).

Genom ändringar i lagen om behandling av personuppgifter inom socialtjänsten, socialtjänstlagen samt lagen om introduktionsersättning för flyktingar och vissa andra utlänningar har införts ett förbud för socialtjänsten att ta in uppgifter om känsliga och ömtåliga personliga förhållanden i sammanställningar av personuppgifter. Så får dock ske om det gäller åtgärder som beslutas inom socialtjänsten och som avser myndighetsutövning. Förbudet hindrar inte heller behandling av personuppgifter vid viss upp-

följning, utvärdering, kvalitetssäkring och tillsyn (SFS 135 ff.).

Riksdagen har beslutat ändringar i *lagen om bostadsbidrag* som innebär att skadestånd, brottsskadeersättning och viss försäkringersättning som tillkommit ett barn med anledning av kroppsskada eller kränkning skall undantas vid beräkningen av barnets förmögenhet vid bestämmande av bostadsbidrag. Lagändringen, som trätt i kraft den 1 april 2003, skall tillämpas på bostadsbidrag som lämnats från och med den 1 januari 2001 (SFS 78).

Lagstiftning på hälso- och sjukvårdsområdet

Riksdagen har antagit en ny *lag om gemensam nämnd inom vård- och omsorgsområdet* samt beslutat ändringar i *hälso- och sjukvårdslagen*, *tandvårdslagen*, *kommunallagen*, *lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade*, *lagen om patientnämndsverksamhet m.m.* och *socialtjänstlagen*. Härigenom har ett landsting och en eller flera kommuner som ingår i landstinget givits möjlighet att gemensamt fullgöra uppgifter inom vård- och omsorgsområdet genom samverkan i en gemensam nämnd. För att ge sjukvårdshuvudmännen ytterligare incitament att utveckla former för en gemensam och samordnad vårdplanering har riksdagen beslutat ändringar i *lagen om kommunernas betalningsansvar för viss hälso- och sjukvård* och *hälso- och sjukvårdslagen*. Lagändringarna innebär att en kommun blir betalningsansvarig för en patient först när denne är utskrivningsklar och en vårdplan har upprättats. I samma lagstiftningsärende har även *lagen om försöksverksamhet med kommunal primärvård* förlängts att gälla till och med utgången av år 2004 (SFS 192 ff.).

Under våren 2003 beslutade ändringar i *lagen om allmän försäkring* innebär dels att åldersgränsen

för rätt till offentlig ersättning till tandläkare och tandhygienister höjts från 67 år till 70 år, dels att det är möjligt för tandläkare och tandhygienister som fyllt 70 år att, efter individuell prövning, arbeta vidare inom tandvårdsförsäkringen (SFS 360).

I *smittskyddslagen* har svår akut respiratorisk sjukdom (SARS) lagts till i uppräknningen av samhällsfarliga sjukdomar (SFS 421).

Riksdagen har beslutat ändringar i *lagen om läkemedelsförmåner m.m.* varigenom statlig priskontroll har införts på vissa förbrukningsartiklar inom hälso- och sjukvården. Uppgiften att besluta huruvida artiklarna skall ingå i läkemedelsförmånerna och att fastställa försäljningspris har anförtrotts åt Läke-medelsförmånsnämnden. Lagändringarna har trätt i kraft den 1 april 2003 (SFS 76).

Arbetsrätt

Genom en under våren 2003 beslutad ändring i *lagen om offentlig anställning* har behörighetsområdet för Statens ansvarsnämnd utvidgats till att omfatta även sådana arbetstagare som, utan att vara anställda genom beslut av regeringen, har en verksledande eller därmed jämförlig ställning. Därutöver innebär ändringarna att föreskrifterna om grund för avsked i *lagen om anställningsskydd* är tillämpliga också på tidsbegränsat anställda arbetstagare i verksledande eller därmed jämförlig ställning. I *lagen om fullmaktsanställning* har införts ett förtydligande om att avgångsskyldighet på grund av ålder kan följa även av annat kollektivavtal än kollektivavtal om statlig pension (SFS 297).

Näringsrätt

I syfte att i svensk rätt genomföra två EG-direktiv om solvens för försäkringsbolag har riksdagen beslutat ändringar i *försäkringsrörelselä-*

gen, *lagen om utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige* och *lagen med vissa bestämmelser om Premiepen-sionsmyndigheten*. Lagändringarna innebär skärpta solvenskrav och ett klaggörande av Finansinspektionens möjligheter att ingripa på ett tidigt stadium. Lagändringarna träder i kraft den 1 januari 2004 (SFS 510 ff.).

Kreditupplysningslagen har ändrats. Ändringarna gäller uppgifter som finns i register hos kreditupplysningsföretag och innebär att en uppgift skall gallras senast tre år efter den dag då den omständigheten inträffade eller det förhållande upphörde som uppgiften avser. Uppgifter om skuldsanering skall gallras senast fem år efter den dag då skuldsaneringen beviljades eller, om en betalningsplan löper under längre tid, senast den dag då planen löper ut. Lagändringarna träder i kraft den 1 oktober 2003 (SFS 504).

För att åstadkomma en ökad samhällskontroll och ett förbättrat konsumentskydd vid yrkesmässig förmedling av hyresrätter har riksdagen beslutat ändringar i *fastighetsmäklarlagen*. Ändringarna innebär obligatorium för de fastighetsmäklare som förmedlar enbart hyresrätter att registrera sig hos Fastighetsmäklarnämnden. Därigenom ställs de precis som övriga fastighetsmäklare under nämndens tillsyn. Lagändringarna träder i kraft den 1 oktober 2003 (SFS 456).

Riksdagen har beslutat ändringar i *fiskelagen* och *lagen om EG:s förordningar om den gemensamma fiskeripolitiken*. Genom lagändringarna, som är föranledda av de krav EU-medlemskapet ställer på fiskeriområdet, har det svenska sanktionssystemet mot överträdelser av fiskerilagstiftningen utvidgats och stärkts (SFS 251 f.).

Riksdagen har antagit en ny *lag om elcertifikat* och beslutat ändring-

ar av i huvudsak konsekvenskaraktär i bl.a. *utsökningsbalken*, *förmånsrättslagen*, *sekretesslagen* och *ellagen*. Den nya lagen syftar till att främja produktion av förnybar el. Lagstiftningen har trätt i kraft den 1 maj 2003 (SFS 113 ff.).

Det statliga affärsverket Svenska kraftnät har genom *lag om effektreserv* ålagts ett ansvar för att det under en övergångsperiod fram till utgången av februari 2008 finns en viss kraftreserv tillgänglig på elmarknaden (SFS 436).

Riksdagen har antagit en *lag om ursprungsgarantier avseende förnybar el*. Genom den nya lagen ges elproducenter rätt att under vissa förutsättningar erhålla ursprungsgarantier för el producerad med användande av förnybara energikällor. Lagen, som träder i kraft den 1 oktober 2003, genomför i svensk rätt EG-direktivet om främjande av el producerad från förnybara energikällor (SFS 437).

I syfte att stärka föreningslivets ställning på lotterimarknaden har riksdagen beslutat en ändring i *lotterilagen* varigenom tidigare beloppsbegränsningar i fråga om vinster som utgörs av pengar respektive värdepapper upphävts. Därutöver har regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, givits rätt att i vissa fall medge undantag från förbudet i lotterilagen mot att främja deltagande i utländska lotterier. Lagändringen syftar i denna del till att underlätta internationellt samarbete på spelområdet. (SFS 346).

Marknadsdomstolens dom den 5 februari 2003 i det s.k. Gourmetmålet har föranlett en ändring i *alkohollagen* varigenom det tidigare förbudet mot marknadsföring av spritdrycker, vin och starköl till konsumenterna i periodiska skrifter ändrats till att gälla spritdrycker och vin som innehåller mer än 15 volymprocent alkohol. Lagändringen har trätt i kraft den 15 maj

2003. Genom en i samma lagstiftningsärendet beslutad ändring i *tobakslagen* är det från och med den 30 september 2003 möjligt att ingripa med stöd av marknadsföringslagen vid överträdelse av tobakslagens förbud mot vilseledande produktbeskrivningar (SFS 166 f.).

Djurskyddslagstiftning

Inrättandet av den nya Djurskyddsmyndigheten har föranlett ändringar i *djurskyddslagen* och *lagen om märkning och registrering av hundar*. Genom samtidigt beslutade ändringar i *djurskyddslagen* har klargjorts att ett beslut att omhänderta ett djur även omfattar den avkomma som ett sådant djur kan komma att föda under tiden för omhändertagandet. Lagändringarna träder, såvitt gäller Djurskyddsmyndigheten, i kraft den 1 januari 2004 (SFS 52 f.).

Lagstiftning på forskningsområdet

Riksdagen har antagit en ny lag, *lag om etikprövning av forskning som*

avser människor, och beslutat följdändringar i bl.a. *sekretesslagen*, *läkemedelslagen*, *lagen om transplantation* och *personuppgiftslagen*. Den nya lagen syftar till att skydda den enskilda människan och respekten för människovärdet vid forskning. Verksamhet som omfattas av lagen får inte bedrivas utan att ha blivit godkänd vid särskild prövning. I lagen ges allmänna utgångspunkter för denna prövning och lämnas föreskrifter om information och samtycke. Lagstiftningen träder i kraft den 1 januari 2004 (SFS 460 ff.).

Försvarslagstiftning

För att möjliggöra för Försvarsmakten att agera för att anställda tjänstgör i utlandsstyrka har riksdagen antagit en *lag om väpnad styrka för tjänstgöring utomlands* (SFS 169 ff.).

Lars Haglund och Anders Norin